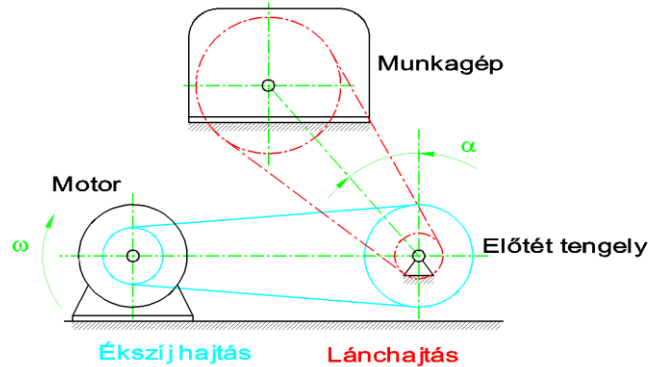

FELADATKIÍRÁS Gépelemek II. tárgyból

II. éves levelező tagozatos, BSc szintű gépészmérnök hallgatóknak

Villamos motorról ékszíjhajtás segítségével egy előtét tengelyt hajtunk, mely lánchajtással adja tovább a teljesítményt a munkagépnek. A hajtás elrendezése az ábra szerinti, ahol az α szög értéke mindenkinek az adatai között szerepel (lásd az 1. táblázatban). Az 1. táblázatból vett adatok alapján:

1. feladat:

a. Méretezze az ékszj- és lánchajtást

az „Ékszj- és lánchajtás számítása” című, 2019.02.22. keltezésű oktatási segédlet útmutatása szerint

b. Méretezze az acél anyagú előtét tengelyt

Átmérőjét az alakváltozási korlátozás szerint határozza meg – a megengedett fajlagos szögelfordulás 0,25 fok/m.

c. Végezze el az előtét tengely szilárdsági ellenőrzését

i. Rajzolja meg a tengely térbeli statikai modelljét.

1. Helyezze el a tengelyt egy jobbsodrású derékszögű xyz koordináta rendszerben. A tengely középvonala essen egybe a z koordinátával
2. Tüntesse fel rajta a támaszokat, a szj- és lánchajtásból ható H és $F_{\max}$ erőket, a támaszokon a reakcióerők (F_A és F_B) összetevőit (X_A, Y_A, X_B, Y_B) és a két végen a csavaró nyomatékot (M_c).

ii. A tengely terhelése csavarás és ferde hajlítás. Ábrázolja az igénybevételeket a z jelű tengelyvonal mentén.

1. Az $M_c(z)$ állandó értékű csavaró nyomaték függvényt,
2. A $T_x(z)$ és $T_y(z)$ nyíróerő függvényeket, illetve
3. Az $M_{h_{jy}}(z)$ és $M_{h_{jx}}(z)$ hajlító nyomaték függvényeket.

iii. Számítsa ki a biztonsági tényező értékét a lehetséges veszélyes keresztmetszetekben

1. Válasszon tengelyanyagot (E295, E335, C45E, ...),
2. A tengelyátmérő ismeretében állapítsa meg a választott anyag folyáshatárát,

3. Számítsa ki az egyenértékű (redukált) feszültséget az A és B támasz helyén,
4. A folyáshatár ismeretében számítsa az n_A és n_B biztonsági tényezőket,
5. Állapítsa meg, hogy megfelel-e a tengelyátmérő, szükség esetén növelje azt.

d. Válassza meg a csapágyakat az előírt élettartam szerint

- i. Számítsa ki a csapágyazási helyeken (a támaszokon) ható F_A és F_B reakcióerőket,
- ii. Legyen a **P** dinamikus egyenértékű terhelés az előbbi reakcióerők közül a nagyobb,
- iii. Számítsa ki az $L_{10h} = 20\,000$ h üzemóra és az előtét tengely fordulatszám ismeretében az L_{10} élettartamot,
- iv. Számítsa ki a szükséges **C** dinamikus alapterhelés értéket a csapágyak élettartam képlete szerint,
- v. Válasszon beálló golyóscsapágyat a tengelyátmérő, a szorítóhüvelyes rögzítési mód és a dinamikus alapterhelés ismeretében,
<http://www.sib.hu/doc/skf%20fokatalogus.pdf>
- vi. Ha nem talál megfelelőt, akkor beálló görgőscsapágyakkal oldja meg a feladatot.

e. Készítse el a csapágyazott előtét tengely összeállítási rajzát

- i. Válasszon SNL csapágyházat a megválasztott szorítóhüvelyes csapágyhoz
http://prema.com.pl/assets/Katalogi/Oprawylozyskowe/SKF_-_Oprawy_dzielone_SNL_ENG.pdf
- ii. Válasszon betétgyűrűket a vezetőcsapágyhoz
(a ház fészekfuratában a csapágy külső gyűrűjének a helyzetét ezek határozzák meg)
- iii. Válasszon megfelelő elemeket a hajtott ékszíjtárcsa és a hajtó lánckerék erőzáró nyomatékkötéséhez. Ellenőrizze a kötések terhelhetőségét.
<https://www.ringspann.com/en/files/Datasheet-RLK-250-L-1239.pdf>
- iv. Készítsen egy hosszmetzeti és egy oldalnézeti képet az előtét tengelyről, az összeállítási rajzok készítésének szabályai szerint.
Lásd: Emlékeztető a használt fogalmakról.

2. feladat: Méretezni kell egy fogaskerékpárt szilárdsági és geometriai szempontból.

A hajtó villamos motor ugyanaz legyen, mint az első feladatban!

2.1. Három, lehetőleg különböző jellegű fogaskerékanyagot választva (pl. ötvözetlen szerkezeti vagy nemesített felületen edzett nemesített, vagy betétben edzett acélok, esetleg lemezgrafitos öntöttvasak) számítsa ki mindhárom esetben a fogaskerékpár fő méreteit (tengelytávolság, modul, fogszámok)! Az anyagjellemzőket az „Elemi evolvens fogazatú fogaskerékpár számítása” című segédletből válasszák.

A modult mindhárom anyagnál fölfelé tetszőlegesen lehet kerekíteni szabványos értékre úgy, hogy a kisebbik kerék fogszáma $17 < z_1 < 25$ intervallumba essen. A kapott eredményeket foglalja össze egy táblázatba, hogy áttekinthető legyen. A három anyag közül a további számításokhoz szilárdsági, méret és gazdaságossági szempontok alapján válassza ki a legmegfelelőbbet.

2.2. Az anyagmegválasztás és a kiinduló adatok (a, m, z_1, z_2) rögzítése után határozza meg a fogaskerekek fő átmérőit (osztókör, fejkör, lábkör, alapkör, fogmagasság, működő fogmagasság, fej- és lábmagasság, fogszélesség, többfogméret) elemi fogazatot föltételezve. Ehhez felhasználhatja a „Fogaskerekes hajtómű számítása” című excel állomány első munkalapját. A jelszót tőlem kérheti levélben.

2.3. Szerkesztéssel határozza meg a kapcsolószámot. Számítsa ki a fogazaton ébredő erőt és komponenseit!

2.4. Rajzolja meg szabadkézzel egy-egy A/4-es írólapra a két fogaskerék alkatrészarajzát, a furatokat kb. 10 ... 20 mm-rel nagyobbba véve fel a megfelelő tengelyen lévő ékszíjtárcsa, ill. lánckerék furatainál! Az agyak hosszait itt is a reteszkötés méretezésével határozzuk meg.

3. feladat: **Hajtómű tervezése a 2. feladatban meghatározott részadatok felhasználásával.**

3.1. A „Fogaskerekes hajtómű számítása” című excel állomány második munkalapja segítségével végezze el a számításokat

3.2. Rajzolja meg a hajtóművet a legalább két képben, részletes darabjegyzéssel, fehér rajzlapon. A rajz kihúzása tetszőleges. (**Számítógéppel készített rajzot** is elfogadjunk, de **csak V. 05-ig**. A természetes nagyságban nyomtatott rajzon kívül számítógépes állományt is el kell küldeni, a CAD program típusának a jegyzőkönyvben történő megadásával.)

3.3. Ellenőrizze szilárdságilag a tengelyeket összetett igénybevételre (hajlítás + csavarási) és a csapágycsapatokat élettartam szempontjából ($L_h > 10.000$ h).

Beadási határidő: 1. feladat: III. 05., 2. feladat: IV. 05. 3. feladat: V. 05 közelében lévő pénteki munkanapon.

Beadás helye: a Miskolci Egyetem Gép- és Terméktervezési Intézet.

A feladatokat A4 alakú, papír anyagú egyszerű pólyás iratgyűjtőben kell beadni, a név a hallgatói azonosító és a feladat sorszámának feltüntetésével.

Miskolc, 2020. február 10.

Németh Géza
adjunktus
tárgyfelelős
(46) 565-111 /12-87
machng@uni-miskolc.hu

1. táblázat

GÉPELEMEK II.						
Adatok az 1., 2. és 3. feladathoz						
Sorszám	P (motor) [kW]	n (motor) [1/min]	ékszíjhajtás i_ε	hajtómű i_h	lánchajtás i_l	lánchelyzet α [fok]
1	14	720	2	3	3	135
2	12	2880	3	2	2	180
3	10	1440	3	2	3	225
4	8	960	3	3	2	270
5	6	720	3	3	3	315
6	4	2880	2,5	2	2,5	45
7	20.5	720	2	2	2	90
8	18.5	960	2	2	3	315
9	5	960	2	3	2	45
10	6	1440	2	3	3	90
11	7	1440	3	2	2	135
12	8	1440	3	2	3	180
13	10	2880	3	3	2	225
14	12	2880	3	3	3	270
15	15	1440	2,5	2	2,5	315
16	15	960	2	2	2	45
17	18.5	1440	2	2	3	90
18	18.5	960	2	3	2	315
19	20.5	960	2	3	3	45
20	19	960	3	2	2	90
21	4.5	960	3	2	3	135
22	7.5	720	3	3	2	180
23	10.5	720	3	3	3	225
24	11.5	720	2,5	2	2,5	270
25	13.5	960	2	2	2	315
26	4.5	720	2	2	3	45
27	7.5	720	2	3	2	225
28	19	960	2	3	3	270
29	4.5	720	3	2	2	315
30	7.5	2880	3	2	3	45
31	13	960	3	2	3	90
32	18.5	960	3	3	2	135
33	20.5	960	3	3	3	180
34	19	720	2,5	2	2,5	225
35	4.5	720	2	2	2	270
36	7.5	720	2	2	3	315
37	10.5	960	2	3	2	45
38	11.5	720	2	3	3	225
39	13.5	720	3	2	2	270
40	4.5	960	3	2	3	315

GÉPELEMEK II.						
Adatok az 1., 2. és 3. feladathoz						
Sorszám	P (motor) [kW]	n (motor) [1/min]	ékszíjhajtás i_ε	hajtómű i_h	lánchajtás i_l	lánchelyzet α [fok]
41	5	720	2	2	2	90
42	7	1440	2.5	3	3	135
43	10	1440	3	2	2	180
44	12	2880	2	3	3	225
45	15	2880	1.5	2	2	270
46	6	1440	1.5	3	3	270
47	8	1440	2	2	2.5	225
48	11	1440	3	3	2.5	180
49	13	2880	2.5	2	3	135
50	16	2880	2	3	1.5	90
51	5.5	1440	2	2.5	3	180
52	7.5	720	1.5	2	2	90
53	10.5	720	2	2.5	3	135
54	12.5	1440	2.5	3	2	225
55	15.5	1440	2	2.5	3	270
56	6.5	720	2	3	2	180
57	8.8	1440	3	2	3	90
58	11.5	2880	3	2.5	3	270
59	13.5	2880	3	3	2	135
60	16.5	2880	2	2.5	2	225
61	4	720	2.5	2	3	90
62	7	720	2.5	3	2	135
63	11	2880	3	3	3	180
64	13	2880	3	2	3	225
65	16	1440	2	2	2.5	270
66	19	2880	2.5	3	4	90
67	17	2880	2	2	4	270
68	13	1440	3	3	4	225
69	11	1440	2.5	2	4	135
70	9	720	2	2	4	180
71	20	2880	3	2.5	2	270
72	17	2880	3	2	2	225
73	14	1440	3	2.5	2	90
74	12	960	3	2	2	180
75	10	960	3	2.5	2	135
76	20.5	1440	2.5	3	4	90
77	18.5	1440	2	2	3	135
78	16.5	1440	2	3	4	270
79	13.5	1440	2.5	2	3	225
80	10.5	1440	3	3	4	180

GÉPSZERKEZETEK						
Adatok az 1., 2. és 3. feladathoz						
Sorszám	P (motor) [kW]	n (motor) [1/min]	ékszíjhajtás i_ε	hajtómű i_h	lánchajtás i_l	lánchelyzet α [fok]
81	21	2880	2	3	3.5	225
82	23	2880	2.5	2	2.5	270
83	19	2880	2	3	2	90
84	17	2880	2.5	2	2.5	180
85	15	2880	2	3	3	135
86	20.5	1440	3	2	3.5	90
87	18.5	960	3	2	2	135
88	5	960	2.5	2	3	180
89	6	960	2	3	2	225
90	7	960	2.5	2	2.5	270
91	8	720	2	3	4	90
92	10	720	3	3	4	135
93	12	720	2	2	2	180
94	15	960	2	2.5	2	225
95	15	720	2.5	2	3	270
96	18.5	720	2	3	2	90
97	20.5	960	3	2	3	135
98	19	720	2	3	2	180
99	4.5	720	2	2	2.5	90
100	7.5	960	2	3	2	135
101	10.5	960	3	2.5	2	180
102	11.5	1440	3	2	3	225
103	13.5	1440	2	3	3	270
104	4.5	960	3	3	3	180
105	7.5	960	3	2	3	225
106	9	1440	2	2.5	2.5	270
107	11.5	1440	2	3	2	90
108	14.5	2880	2	2	3	135
109	16	960	2.5	3	2	180
110	3.5	720	2	2	3	225
111	6.5	720	3	2	3	270
112	8.5	960	2	3	3	90
113	10.5	960	3	3	3	135
114	12.5	1440	2	2	3	180
115	14.5	1440	3	3	2	225
116	16.5	1440	3	2	3	270
117	18.5	2880	2	2	3	90
118	20	2880	2	2	2	315
119	18	1440	2	2	3	45
120	16	960	2	3	2	90

¹ A **jegyzőkönyv** egy A4-es méretű, címlappal ellátott és összefűzött dokumentum, mely tartalmazza a feladat rövid leírását, a kiinduláshoz felhasznált adatokat, a számítások pontokba szedett részletes ismertetését, képleteket és behelyettesített értékeket, magyarázó ábrákat, a számított eredményeket táblázatos formában összefoglalva, valamint a számításokból levont következtetéseket. A jegyzőkönyvet törölhetetlen írással kell készíteni, dátummal ellátni és a végén aláírással hitelesíteni. Tartalmazzon irodalomjegyzéket, melynek tételeire a szövegben szögletes zárójelbe tett számokkal hivatkozunk.

² Az **alkatrészrajz** egyetlen alkatrésznek a szükséges számú vetülettel (nézettel és metszettel) ábrázolt képe. El kell látni az összes, gyártáshoz és ellenőrzéshez szükséges mérettel és tűréssel, technológiai előírással. A mérőhálózatot a gyártási bázis kijelölésével építsük fel, nyersen maradó felülettől ne adjuk meg furatnak vagy más kialakításnak a helyzetét. Az alkatrész befoglaló méreteit kötelező megadni, a kiemelt felületi érdességi jel se maradjon el, a tűrésezett méretek tűrésértékeit ki kell gyűjteni mm mértékegységgel. Legkisebb szabványos rajzméret az A4-es (területe $1/16 \text{ m}^2$, az oldalak aránya $\sqrt{2}$), általában álló helyzetű és a feliratmező a 210-es oldalra kerül. Nagyobb rajzokon pedig, ahol az oldalak aránya szintén $\sqrt{2}$, általában a 210-zel osztható oldalra. Több kisebb méretű alkatrészrajz A1-es gyűjtőlapon összevonható, az egyes rajzok kereteinek meghagyásával. Gyűjtőlapon a rajzok olvasásának iránya azonos legyen.

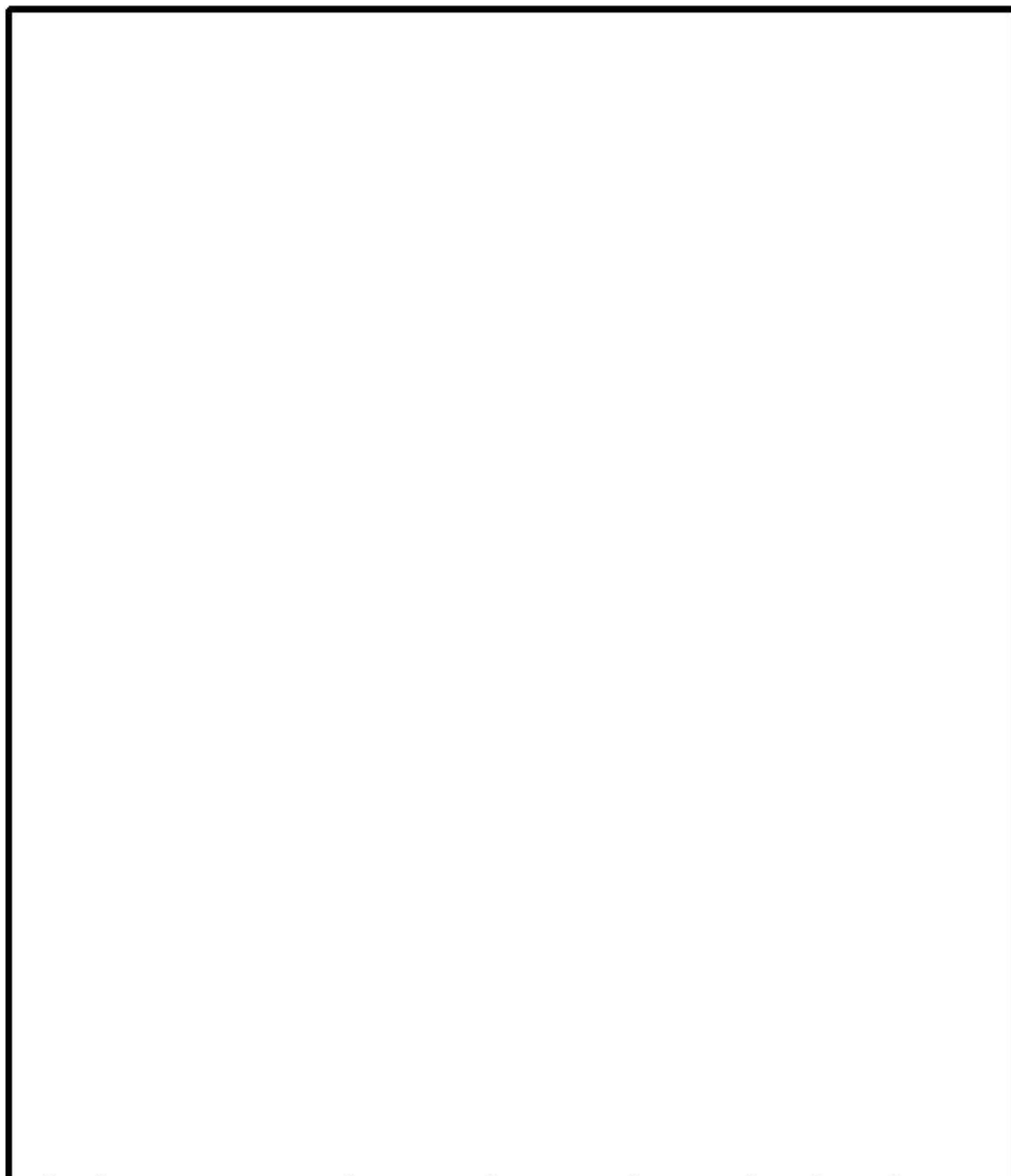
³ Az **összeállítási rajz** egy gép, vagy szerkezeti egység rajza, mely minden egyes alkatrészt megmutat. Kiderül belőle az egyes alkatrészek szerepe, a szerkezet működése. Az egyes alkatrészeket tételszámok azonosítják, és a feliratmező fölé helyezett darabjegyzék közli megnevezésüket, valamint legfontosabb jellemzőiket. A darabjegyzék készülhet külön A4 nagyságú lapon is, de ekkor a feliratmező a külön lapon is megrajzolendő. A tételek felsorolásának ajánlott rendje: alulról fölfelé. Először a nagyobb öntött és forgácsolt darabok, majd a kisebbek, aztán a kereskedelmi, de nem szabványos alkatrészek, végül a szabványos alkatrészek kerüljenek a darabjegyzékbe. Ne felejtjük el az egyes tételek tömegét feltüntetni, összegüket pedig a feliratmező megfelelő rovatába beírni. A tételszámokat a rajzon rendezetten (sorban vagy oszlopban, egymástól azonos távolságban), de nem sorrendben kell elhelyezni. Meg kell adni a szerkezet befoglaló méreteit, a méretezés vagy ellenőrzés miatt fontos alkatrészek fő méreteit, az egymással azonos névleges mérettel csatlakozó alkatrészek méretét és illesztését (pl. $\phi 32 \text{ H7/u6}$, $\phi 40 \text{ H7/s6}$, 12P9/h9 , $\phi 25 \text{ H7/k6}$, $\phi 25 \text{ H8/h7}$, $\phi 42 \text{ H10/d10}$, $\phi 50 \text{ H11/a11}$, az illeszkedés jellegétől függően, és általában alaplyuk-rendszerben. A tényleges tűrésértékek feltüntetése <mm-ben> csak az alkatrészrajzokon szükséges.) A rögzítés és működtetés szempontjából fontos csatlakozó méreteket (és tűréseiket) is meg kell adni.

⁴ A **méretarány** lehetőleg M 1:1 legyen, vagyis természetes nagyságban ábrázoljuk a gépeket és elemeiket. Egy gépelemen található kisebb bemunkálások bemutatására szolgál a kiemelt részlet, amely azonosításakor meg kell adni a nagyítás mértékét is. Az áttekinthetőséget segítjük, ha A1-es méretű rajznál nagyobbat nem használunk. Ha az összetartozó vetületek külön lapon kerülnek, gondoskodni kell a vetületek azonosításáról. Meg kell jelölni, hogy hol található a kijelölt vetület, illetve azt is, hogy melyik lapon jelöltük ki a vetületképzést.

⁵ A **méretezés** szűkebb értelemben egy gép vagy gépelem alakjának és méreteinek meghatározását jelenti. Annak érdekében végezzük (a terhelés, az anyagjellemzők és az előírt biztonság ismeretében), hogy a gépelem vagy gép az előírt műszaki jellemzőknek tartósan megfeleljen. A tervezési gyakorlatban előfordul még az ellenőrzés (a biztonsági tényezőt számítjuk), az anyagválasztás (a szükséges anyagjellemzőt számítjuk) és a terhelhetőség meghatározása (az anyagjellemző, a biztonság, az alak és méretek ismeretében).

A feliratmező és a darabjegyzék

A4-es lapon a keret 10 mm-re van a szegélytől, de a lap bal oldalán 20 mm befűzési szegélyt kell hagyni. A nagyobb rajzokon is! A feliratmező mérete 180mm x 30mm. A darabjegyzék a feliratmező fölött helyezkedik el. Mindezeket a következő lapon láthatják. A vetítési módot kötelező megadni. Európában általában az elsőszögű (európai) vetítési rendszert használják. A rajzszám GeII 2020-1, GeII 2020-2, stb. legyen.

3									
2									
1									
Tétele- szám	Db	Vegnevezés	Méret	Rajzsám v. szabványszám	Anyag	Db tömeg	Össz tömeg	Megjegyzés	
Vetítési mód:	Méretarány:	Anyag:	Tömeg:	Tárgy:					
		1:1							
Nem jelölt ürések:			Név: Németh Géza		Nepun kód:		Rajzsám: Gr2010-01		